

Občianska spoločnosť na medzivojnovom Slovensku medzi demokraciou, fašizmom a komunizmom: kultúrne tradície a zahraničné vplyvy¹

Bohumila Ferencuhová

Dať na prvé miesto vo výskume medzivojnového Slovenska pojem „občianska spoločnosť“ by sa azda mohlo na prvý pohľad zdať neopodstatneným anachronizmom. V slovenskom politickom myslení daného obdobia stále ešte dominuje národ zväčša ako organická jednotka existujúca odkiaľživa či aspoň oddávna. Jednotlivec je súčasťou národa, narodil sa doňho. V lepšom prípade disponuje určitou slobodou, v horšom má jediné právo – pracovať pre národ (a jeho individuálneho či kolektívneho vodcu) aj na úkor vlastných egoistických individuálnych či stavovských záujmov. Na medzivojnovom Slovensku tento problém zakrýva dilema, či ide o slovenský alebo československý národ, či do neho patria alebo nepatria menšiny chápané ako zlomky národov, ktoré majú svoj materský štát mimo územia republiky. Novým problémom je protiklad národného a internacionálneho. V súlade s touto paradigmou socialisti a komunisti pod rúškom internacionalizmu skryto sledujú vlastné ciele a tým oslabujú a rozkladajú národy stojace mu v ceste. Ich náprotivkom sú v tomto kontexte nesocialistické „občianske“ strany a ich stúpenci.

Z hľadiska nezavíšenej štruktúry slovenskej spoločnosti bezprostredne po prevrate a v súlade s prístupom k problematike z hľadiska individuálnych občianskych práv a slobôd a angažovanosti jednotlivca stojí za to zopakovať, že „v slovenskom kontexte v medzivojnovom období nie je možné stotožňovať termín občianska spoločnosť s nemeckým pojmom *Bürgerliche Gesellschaft*. Slovenské elity po zbavení sa maďarizačného tlaku začínajú dobývať mestá ako slovenskí občania, chápaní tak ako vo Francúzsku *citoyens*, nie ako mešťaci, mešťania či *Bürger*, postupne začínajú utvárať slovenskú štruktúrovanú spoločnosť na všetkých úrovniach, a to v multikultúrnom prostredí prvej Československej republiky.“²

¹ Kapitola je výstupom z grantu VEGA č. 2/0122/09: Občianska spoločnosť na Slovensku počas I. ČSR (Vývoj na demokratickej báze, vonkajšie a vnútorné vplyvy demokratického aj autoritatívneho typu), a projektu VEGA č. 2/0127/12: Biografia ako historiografický problém.

² FERENCÚHOVÁ, Bohumila. Slovenská identita v multikultúrnej Československej republike 1918 – 1938. Postavenie problému. In FERENCÚHOVÁ, B. – GEORGET, J. – L. a kol. *Politické a kultúrne transfery medzi Francúzskom, Nemeckom a strednou Európou (1840 – 1945): prípad Slovenska*. Hommage à Dominique Lassaigne. Bratislava: Veda 2010, s. 257.